

5. Middle class in Ukraine: who are these people. — [Online]. — Access: <https://kp.ua/economics/644208-srednyi-klass-v-ukrayne-kto-ety-luidy>. — 2019.

6. What lives and how much the middle class earns in Ukraine. — [Online]. — Access: http://dengi.ua/clauses/115154_Chem_zhivut_i_skolko_zarabatyvaet_srednij_klass_v_Ukraine.html. — 2013.

Гоць Аліна Анатоліївна,
ukolova_alina@ukr.net

кандидат соціологічних наук, доцент
кафедри філософії та соціології,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», Україна

Сергієнко Анастасія, магістрант,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», Україна

ПОЗИТИВНИЙ ТА НЕГАТИВНИЙ ДОСВІД АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО НОВИХ УМОВ ПРОЖИВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Події останніх років в Україні зумовили зміни в соціальній структурі населення. З 2014 року з'явилась нова категорія громадян – внутрішньо переміщені особи (далі – ВПО). Згідно українського законодавства це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1]. Враховуючи кількісні показники цієї нової категорії, що суттєво змінює структуру українського соціуму, і масштаби цього явища, дослідження проблеми набуває неабиякої актуальності для сучасної соціології.

ВПО зіткнулися з безліччю проблем, одною з головних стала проблема адаптації до нових умов проживання. Адаптація – це складний і багатовимірний

процес-результат пристосування до дійсності [2]. За визначенням соціолога І. О. Тітар адаптація – це процес, під час якого індивіди прагнуть задовольнити свої потреби, переслідують власні цілі та відповідають вимогам нового суспільства після переміщення [3].

Результати соціальної адаптації можуть призводити до істотних змін у способі та стилі життя, тому викликає інтерес саме процес та результат пристосування внутрішньо переміщених осіб до нових умов, до приймаючих громад.

Емпіричною основою роботи став аналіз соціологічного дослідження (метод інтерв'ю) серед ВПО у Луганській області. Респонденти – це ВПО, які проживають у Старобільському та Новопсковському району Луганської області.

Основними показниками успішності адаптації мігрантів називають такі як, налагодження позитивних зв'язків з новим середовищем, вирішення щоденних життєвих проблем (школа, сім'я, побут, робота); участь у соціальному й культурному житті приймаючого суспільства; задовільні психічний стан і фізичне здоров'я; адекватність у спілкуванні і у міжкультурних відносинах; цілісність ті інтегрованість особистості.

Проаналізувавши результати нашого дослідження за цими показниками, можна виокремити позитивний та негативний досвід адаптації внутрішньо переміщених осіб.

Стосовно зв'язків з новим середовищем, то відзначимо, що великий відсоток переміщених осіб Луганської області має рідних або знайомих серед місцевого населення, що процес адаптації полегшує значно. Наприклад, *«...мої батьки народилися в м.Старобільськ, тут мешкає моя бабуся...рішення переїхати саме сюди обґрунтоване тим, що маємо житло, хоч і не своє, а бабусі, все ж не винаймати...з дітьми це важко...»* (Ольга, держслужбовець, 31). Також багато тих, хто перемістився з місцем роботи, тобто разом з колегами, які також впливають на процес пристосування, разом переживають складнощі. Так, респондент зазначає *«Не вагаючись переїхали до Старобільська, разом усі...багато тих хто переїхав до великих міст, є ті, хто залишився...не жалкую...адаптувався»* (Ігор, викладач, 45).

Серед головної проблеми, що виникла й надалі залишається, це перш за все, питання житла. Ця проблема гостро стоїть по всій Україні, громадянам приходиться винаймати житло за великі кошти, а у маленьких містах стоїть проблема ще й якості та кількості житла. Так, через те, що м. Старобільськ та район вперше зіткнувся з таким потоком «гостей» та не мають розвинутого ринку нерухомості, респонденти зазначають, що знайти житло у співвідношенні ціна-якість дуже важко. Зазвичай ВПО приходиться мешкати в гуртожитках або квартирах з набагато гіршими умовами ніж у їх домівках на окупованій території. Багато хто з опитаних та їх близького оточення готовий асимілюватися в Україні, проте через неможливість законного продажу майна на непідконтрольній території, не мають коштів для купівлі нового житла, бо почали «життя з початку», сплачують значні кошти за винайми приміщень для проживання, які в свою чергу істотно подорожчали через попит у порівнянні з довоєнними часами.

Щодо участі у соціальному й культурному житті приймаючого суспільства, то ВПО Луганської області відмічаються активністю в цьому напрямку та із задоволенням включаються у різноманітні проекти, в тому числі волонтерські.

Також зазначимо, що проблема соціальних зв'язків та соціального капіталу на початку адаптації відіграла одну з важливих функцій, будучи проблемою для багатьох осіб, проте респонденти змогли подолати дану проблему та практично всі на даний час мають нове коло спілкування. Процес адаптації наших респондентів в цілому пройшов добре, але травма яка була завдана залишила надовго відмітку у свідомості жителів окупованої України та невирішене питання з житлом має негативний аспект адаптації.

Тобто, згідно результатів емпіричного дослідження серед внутрішньо переміщених осіб (на прикладі Луганської області), встановлено, що особи загалом пройшли процес адаптації до нових умов проживання, мають роботу, коло спілкування, заняття та хобі, є ті, хто вже має сім'ї, проте не мають житла, що негативно впливає для громадян та їх сім'ї, породжуючи думки про повернення додому (хоча багато хто відзначає так: «додому...хоча дім вже не той...»).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014, № 1706-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141706.html

2. Безрук О.А. Адаптація у контексті соціальної мобільності сучасному суспільстві: теоретичний аспект [Електронний ресурс] // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Харків / Серія «Соціологічні науки». Том XV. №1, 2012. – Режим доступу: <http://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2305/1/Безрук%20О.%20Адаптація%20у%20контексті%20соціальної%20мобільності%20в%20сучасному%20суспільстві%20.pdf>

3. Тітар І.О. Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб умови скасування статусу переселенця / І.О. Тітар [Електронний ресурс] // Український соціум. – 2016. - № 4 (59). – С. 57 – 68. – Режим доступу: <http://www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/US-4-2016/57-68.pdf>

Ємельянова Ю.П.

emelianovasev@gmail.com

доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри загальної і соціальної
психології та соціології

СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З ПОЗИЦІЇ ДЕМОГРАФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Старіння людства є феноменом кінця ХХ століття, якій набуває силу помітної тенденції і є викликом для науки і суспільства. Частина людей старшого віку в структурі населення розвинутих країн світу збільшується, що створює небезпеку одразу в кількох вимірах життя суспільства. Ця тенденція захопила й Україну, країну, яка знаходиться у складній соціальній кризі впродовж майже трьох десятиліть свого дрейфу від радянського «стилю життя» до нової сучасної реальності.

Помічене у західній культурі старіння населення вперше було позначене як загальноєвропейська тенденція у демографічному процесі, яка призведе до